

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

EVALUACE STRATEGICKÉHO PLÁNU SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ 2015 - 2018 FRÝDLANTSKO

Zpracoval: evaluační tým Agentury pro sociální začleňování

září 2019

Obsah

1. Shrnutí evaluační zprávy	2
2. Základní terminologie.....	3
3. Metodologie.....	4
4. Popis obce a sociálního vyloučení v obci.....	7
4.1. Úvod o obci a sociálně vyloučených lokalitách na jejím území	7
4.2. Identifikace hlavních problémů v SVL	8
4.3. Dávky pomoci v hmotné nouzi.....	9
5. Dopady SPSZ - jednotlivé oblasti	10
5.1. Bydlení	10
5.2. Sociální služby	12
5.3. Zaměstnanost	19
5.4. Bezpečnost	21
5.5. Reflexe realizace opatření SPSZ 1.....	23
6. Zhodnocení lokálního partnerství	25
7. Srovnání výchozího a konečného stavu sociálního vyloučení v obci.....	27
8. Závěr.....	28
9. Seznam literatury, zdrojových materiálů	29
10. Seznam použitých zkratk	30

1. Shrnutí evaluační zprávy

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) se svazkem obcí Frýdlantsko v letech 2015–2018 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování (SPSZ 2016–2018).¹ Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem zprávy je popsat efekt jednotlivých opatření a jejich vliv na dosažení plánovaných dopadů, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovatelům podpory a tvůrcům národních sociálních politik.

Evaluace se zaměřuje na dopady aktivit lokálního partnerství a celkově na spolupráci s ASZ. Evaluační otázky se zaměřovaly na dopady realizovaných opatření, jejich relevanci, zajištění koordinace, synergie opatření a jejich udržitelnost. Při zpracování evaluace byly použity zejména kvalitativní metody. Evaluace použila několik metod sběru dat: dotazník, analýza dokumentů, polostrukturované rozhovory, analýza sekundárních dat z poskytnutých dokumentů.

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

SPSZ byl rozčleněn do 5 kapitol (bydlení, sociální služby, zaměstnanost, bezpečnost a vzdělávání), lokální partnerství se obzvláště soustředilo na oblast sociálních služeb.

Dopady realizovaných opatření jsou zvláště patrné v případě zvýšení dostupnosti sociálních služeb, včetně těch terénních. Dále byly dopady realizovaných opatření identifikovány v oblasti prevence sociálně patologických jevů, zvýšení pocitu bezpečí a prevence školní neúspěšnosti. Zásadně se také rozšířily kapacity dluhového poradenství.

Z pohledu **relevance** je možné konstatovat, že realizovaná opatření byla poměrně dobře zacílena. Hlavním problémem je to, že nedošlo k větším pokrokům v oblasti bydlení, ačkoli byly intervence v této oblasti označeny členy lokálního partnerství jako prioritní. Dalším hlediskem, z kterého jsme hodnotili aktivity LP je **konzistence s potřebami** sociálně vyloučených. V tomto směru je velkým úspěchem kapacitní posílení jednotlivých aktérů, což se týká obcí, jejich příspěvkových organizací, ale také neziskových organizací. Díky tomuto navýšení může být jejich podpora komplexnější a individualizovanější, odpovídá tedy lépe na potřeby sociálně vyloučených. Přesto, že došlo k zásadnímu kapacitnímu posílení řady aktérů, aktéři mnohdy stále nedokáží potřeby cílové skupiny uspokojit. Zvláště palčivý je tento problém v oblasti bydlení a dluhů.

Podle evaluačních zjištění je spolupráce v lokalitě **koordinována** poměrně optimálně. Robustnější mechanismus koordinace byl potřebný obzvláště v době strategického plánování a během tvorby projektů. K zefektivnění koordinace přispělo zavedení pravidelného setkávání a vytvoření pozic, které jsou za koordinaci odpovědné (manažer SPSZ aj.). Pokroky byly zaznamenány i v oblasti koordinace aktivit jednotlivých služeb, jednotlivé služby spolu lépe komunikují a klienty díky tomu podporují komplexněji.

¹ Strategický plán sociálního začleňování Frýdlantsko 2016 – 2018 (<https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokalita/Frydlantsko/>).

Celkově byl tak podpořen **synergický efekt**. Stále zůstává potenciál na větší zapojení cílové skupiny (např. formou komunitní práce) a soukromého sektoru do aktivit lokálního partnerství.

Pro zajištění **udržitelnosti** je zásadní to, že v r. 2019 byl schválen *Tematický akční plán*, který umožní financování řady opatření. K udržitelnosti přispívá též podřazení lokálního partnerství pod komunitní plánování sociálních služeb.

Spolupráce místních aktérů s ASZ: Většina respondentů evaluačního šetření považuje spolupráci s ASZ celkově za přínosnou. Přínos ASZ spatřují zejména v oblasti koordinace a síťování místních aktérů. Námitky zaznívaly vůči personální nestabilitě na některých pozicích.

2. Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je jedním z odborů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR, byla v roce 2008 ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. Jejím dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci je **síťování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **Lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch či neúspěch intervence ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregacním a restriktivním praktikám.

V rámci své práce ASZ naráží také na značné **limity**. Základní limit tvoří skutečnost, že nedisponuje žádnými pravomocemi vůči obcím a samosprávám ani vlastními finančními zdroji. Sehrává tak úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen velmi omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky, neboť nemá žádné legislativní ani exekutivní pravomoci. ASZ je tedy pouze zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány značné finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Pod pojmem **sociální vyloučení** chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra stigmatizace ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukují. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také v současné době odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3. Metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena **dopadová evaluace** založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních

ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny.² Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Evaluace se zaměřuje na zjišťování dopadů realizovaných opatření SPSZ 1 (SPSZ 2016-2018). Evaluace se bude věnovat zejména dopadům aktivit, které jsou realizovány prostřednictvím projektů. Především se budeme věnovat dopadům opatření financovaným z KPSVL. Zvláštní zřetel bude kladen na opatření, která přinášejí do lokality nové služby či opatření (na Frýdlantsku jde např. o APK).

Při sběru dat jsme dbali na to, abychom získávali informace od zástupců všech obcí. Respondenti byli jak zástupci NNO, tak zástupci veřejné zprávy i pracovníci místních samospráv. Data využitá v EZ jsme se snažili v maximální míře triangulovat. Pokud v EZ citujeme respondenta, neuvádíme konkrétní pozici, kterou zastává, abychom zachovali anonymitu.³

Při evaluaci lokality Frýdlantsko, která probíhala v březnu až červenci 2019, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **dotazníkové šetření** mezi členy pracovních skupin Lokálního partnerství (2017 a 2019): Hlavním zdrojem dat bylo online dotazníkové šetření, které se zaměřovalo na dopady SPSZ, a proběhlo v červnu 2019: O vyplnění dotazníků bylo požádáno 24 členů lokálního partnerství. Odpovědělo jich 11 (6 představitelů obcí, 3 veřejné zprávy a 2 NNO). Průzkumu se účastnili reprezentanti všech 8 obcí.

² Viz Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

³ Zdroje dat: Hloubkový rozhovor 2X (zaměstnanec obce a zaměstnanec NNO). Telefonický rozhovor 2X (zaměstnanci obce). Emailem byly kladeny otázky dalším 12 aktérům (zaměstnanci obcí i NNO).

- **polostrukturnované rozhovory** s místními institucionálními aktéry, kratší telefonické rozhovory a dotazování prostřednictvím emailové korespondence (12 respondentů).

- **desk research**

- **analýza dat**

- z veřejně přístupných zdrojů (*mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, ČSÚ*)
- poskytnutá místními aktéry (*dokumentace soc. služeb, ZOR, výsledky auditů aj.*)

Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovaly již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří převážně dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám.⁴ Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

⁴ Na problém s dostupností dat narazíme, např. když se snažíme zjistit počet obyvatel žijících v SVL. Dostupné studie totiž opakují výzkum z r. 2013. Data navíc nemáme ze všech obcí LP.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvíce objektivní obraz stavu lokality.

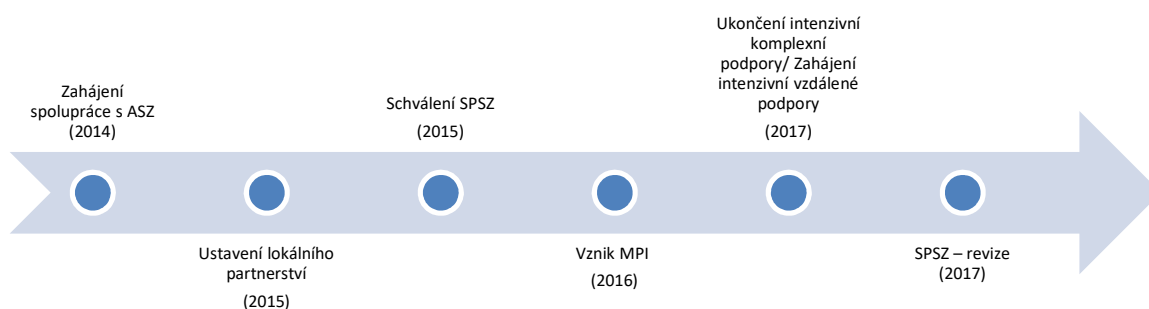
Posouzení úspěšnosti intervence ASZ v regionu komplikuje také široké spektrum intervenujících proměnných, které ovlivňují stav SV (změny legislativy, vývoj nezaměstnanosti v celé ČR atp.).

4. Popis obce a sociálního vyloučení v obci

4.1. Úvod o obci a sociálně vyloučených lokalitách na jejím území

Spolupráce s ASZ byla na Frýdlantsku zahájena v roce 2014. Situační analýza vznikla v roce 2015 (Hurre et al., 2015). Lokální partnerství Frýdlantsko je složeno z několika obcí Frýdlantského výběžku (Frýdlant, Nové Město pod Smrkem⁵, Višňová, Bulovka, Heřmanice, Habartice /již nechťejí být součástí dalších aktivit/, Kunratice a Dětrichov).⁶ V roce 2016 vznikl SPSZ (2016-2018) a Místní plán inkluze (MPI 2016-2018). V roce 2017 bylo revidováno SPSZ a partnerství přešlo do vzdálené komplexní podpory. V r. 2019 byl vytvořen Tematický akční plán (TAP).

Schéma 2:

Při přípravě SPSZ 1 vznikly pracovní skupiny k tématům bydlení; bezpečnosti a prevence; zaměstnávání; sociálních služeb, vzdělávání. Pracovní skupina vzdělávání byla v roce 2016 přenesena na platformu MAP (funguje v rámci MASky⁷) a v roce 2017 vzniklo MPI. V září 2015 také vznikla PS projekty a implementace (jejími členy byli žadatelé o dotace v rámci KPSVL a zástupci měst a obcí). S blížícím se přechodem do vzdálené podpory se pracovní skupiny postupně slučovaly do jedné (důvodem je

⁵ Z důvodu úspornosti používáme pouze spojení „Nové Město“.

⁶ Počty obyvatel při posledním sčítání (2011): Frýdlant 7495, Nové Město pod Smrkem 3639, Višňová 1288, Bulovka 842, Heřmanice 246, Habartice 481, Kunratice 384 a Dětrichov 682.

⁷ MAS Frýdlantsko, z. s.: „Místní akční skupina Mikroregionu Frýdlantsko (MASiF) vznikla na konci roku 2004 jako občanské sdružení. Je otevřené pro obce, města a jejich příspěvkové organizace, nestátní neziskové organizace, malé a střední podnikatele, soukromé zemědělce a aktivní občany Frýdlantska“ (<https://drive.google.com/file/d/1-c0Klfh7BGKb5kLzTYJu15BSsYEGv4FY/view>). Na shodném území působí též dobrovolný svazek obcí Mikroregion Frýdlantsko: „Dobrovolný svazek obcí Mikroregion Frýdlantsko sdružuje 18 obcí z území ORP Frýdlant (Liberecký kraj). Obce spolupracují v oblasti rozvoje území, životního prostředí i v oblasti sociální“ (<https://dsfrýdlantsko.wordpress.com/>).

zefektivnění činnosti). LP jako celek bylo v r. 2018 organizačně přiřčeno pod komunitní plánování sociálních služeb ve Frýdlantu, čímž by měla být zajištěna udržitelnost nastavených procesů.

4.2. Identifikace hlavních problémů v SVL

Důvody sociálního vyloučení v regionu jsou komplexní. Mikroregion je dlouhodobě poznamenán vysokou nezaměstnaností, špatnou dopravní dostupností a geografickou odlehlostí, „taktéž navazující polské a německé regiony jsou v tomto kontextu považovány za periferní a strukturálně postižené.“⁸ Problém sociálního vyloučení se zhoršil po r. 1989, kdy došlo k úpadku místního průmyslu, především textilního. Sociální vyloučení se dnes dotýká jak romského obyvatelstva, tak obyvatel z majority. Sociálně vyloučení se koncentruje v několika problematických objektech, které jsou převážně v soukromém vlastnictví.

V obcích zapojených do LP bylo na počátku spolupráce cca 300-900 osob žijících v SVL. Mapa *Výskyt SVL podle ORP* z r. 2015 identifikuje na ORP Frýdlantsko 11 vyloučených lokalit v kterých žije 300-500 obyvatel.⁹ Dále se zde opíráme o výzkum, který proběhl na Frýdlantsku v roce 2013 (SocioFactor) a došel k číslu 745.¹⁰ Tento výzkum nezahrnoval tři menší obce LP.¹¹

Tab. 1: Přehled sociálně vyloučených lokalit na Frýdlantsku

<i>Město nebo obec</i>	<i>Deskripce</i>	<i>Odhad počtu osob</i>
Bulovka	Lidé ohrožení sociálním vyloučením žijí v bytech po celé obci	120
Frýdlant	Celkem pět objektů	150
Nové Město pod Smrkem	Celkem pět objektů	340
Višňová	Lidé ohrožení sociálním vyloučením jsou rozptýleni po celé obci	135

Zdroj: Sociofactor (2013)

⁸ *Frýdlantsko* [online]. [Cit. 31. 1. 2018]. Dostupné z: (<http://www.socialni-zaclenovani.cz/frydlantsko>).

⁹ Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index2f08.html?page=iframe_orp.

¹⁰ „Výzkum byl realizován v období letních prázdnin, v červenci a srpnu roku 2013, a pro jeho realizaci byla využita kombinace několika výzkumných technik. Těmi hlavními byly polostrukturované individuální rozhovory se zástupci obcí (starostové, místostarostové, pracovníci sociálních odborů apod.), rozhovory s poskytovateli sociálních služeb a dotazníkové šetření mezi nimi, rozhovory s obyvateli sociálně vyloučených lokalit, studium dokumentů a v neposlední řadě také pozorování v terénu“ (SocioFactor 2013, s. 3).

¹¹ Odhady autorů citované studie dobře korespondují např. s počtem osob v dlouhodobé nezaměstnanosti (více než 12 měsíců), kterých bylo v té době na Frýdlantsku 871 (Hurrle et al. 2015, s. 40).

Osob ohrožených sociálním vyloučením je však v obcích zapojených do LP mnohem více. V r. 2014 např. pobíralo v obcích LP příspěvek na živobytí více než 4000 obyvatel.¹² Podrobněji k dávkám v hmotné nouzi viz následující kapitola.

Identifikované problémy v jednotlivých tematických oblastech podle Vstupní analýzy (2015):

V oblasti bezpečnosti byly v rámci SPSZ identifikovány dva hlavní problémy - přeshraniční kriminalita a drogová kriminalita. V oblasti zaměstnanosti byly problémy identifikovány ve vysoké míře dlouhodobé nezaměstnanosti, nízké kvalifikaci obyvatel, zadluženosti a dopravní obslužnosti. V oblasti bydlení šlo zejména o problém dluhů na nájemném, koncentrace sociálně slabých v některých objektech, obchod s chudobou a absence sociálního bydlení. V oblasti sociálních služeb byl problém v nedostatečné kapacitě stávajících služeb a absenci některých dalších služeb (např. SAS). V oblasti vzdělávání šlo zejména o problémy spojené s inkluzí sociálně znevýhodněných dětí.

4.3. Dávky pomoci v hmotné nouzi

Pro dokreslení situace na Frýdlantsku uvádíme níže v tabulkách informace o počtu příjemců dávky *Pomoci v hmotné nouzi* a jejich vývoji v době implementace SPSZ. Počet příjemců obou částí dávky (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení) se od roku 2016 postupně snižoval, nikoliv však stejně rychle, jak se počet příjemců těchto dávek snižoval v celé České republice.

Mezi lety 2016 a 2018 poklesl celkový počet příjemců Příspěvku na živobytí v České republice o 37 % (ve Frýdlantu byl pokles o 38 %, v Novém městě o 34 %). U doplatku na bydlení je to v celé ČR 36 % (ve Frýdlantu byl pokles o 13 %, v Novém městě o 29 %). Vidíme tedy, že u první z dávek vývoj v sledovaných obcích přibližně kopíruje celorepublikový trend, u druhé dávky však region poněkud zaostává. Tato skutečnost souvisí také s minimálními pokroky v oblasti bydlení (viz kap. Bydlení). Obzvláště patrné je to ve Frýdlantu, který má menší bytový fond, nemá městskou ubytovnu a má větší problémy s obchodníky s chudobou.

Celorepublikový trend snižování počtu vyplacených dávek v HN souvisí s pozitivním vývojem ekonomiky, ale také se způsobem jejich výpočtu. Výpočet je totiž vázán na životní minimum, které se mnoho let nevalorizovalo. Životní náklady se však výrazně zvyšují. Řadě domácností na hranici chudoby proto nevznikne nárok na Dávku pomoci v hmotné nouzi.

Tab. 2: Roční úhrn dávek v hmotné nouzi

Frýdlant	Příspěvek na živobytí			Doplatek na bydlení		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	2157	1619	1335	559	502	485
Nové Město pod Smrkem	Příspěvek na živobytí			Doplatek na bydlení		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	1429	1092	941	649	546	461

Zdroj: Úřad práce

¹² Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index6bd7.html?page=m42>.

Tab. 3: Meziroční pokles v počtu dávek ve Frýdlantu, Novém městě a v celé ČR

Změna mezi 2016 – 2018		
	Příspěvky na živobytí (%)	Doplatky na bydlení (%)
Frýdlant	-38,1%	-13,2%
Nové Město	-34,1%	-29,0%
ČR	-36,9%	-36,2%

Zdroj: Úřad práce

5. Dopady SPSZ - jednotlivé oblasti

SPSZ (2016-2018) řeší pět základních oblastí (bezpečnost, zaměstnanost, bydlení, sociální služby a vzdělání). Oblast vzdělání byla již v r. 2016 přenesena do zvláštního strategického dokumentu (Místní plán inkluze - dále MPI). Plán má za cíl systematizovat opatření na podporu inkluzivního vzdělávání. Opatření, která řeší oblast vzdělání, bývají také většinou financovány z projektu OP VVV.

Tato zpráva se zabývá prvními čtyřmi oblastmi, tématu vzdělávání bude věnována evaluační zpráva specificky zaměřená na oblast vzdělávání, které je předmětem realizace komplementárního projektu ASZ hrazeného z OP VVV.¹³

Realizace opatření SPSZ se mnohdy opírá o výzkumy. Těsně po započetí spolupráce s ASZ vznikla vstupní analýza/situační analýza zhotovená externím subjektem (Hurrle et al. 2015). Studie obsahuje široké spektrum doporučení, která byla zohledněna při tvorbě SPSZ. V roce 2017 dále vznikala situační analýza, která zkoumá stav sociálního vyloučení v regionu a dosavadní fungování LP (Vepřková 2017). V r. 2017 také vznikl tematický výzkum na oblast bezpečnosti (Bedřich et al. 2017). Dále vznikla analýza v oblasti zdraví (Baltag 2018).

5.1. Bydlení

LP Frýdlantsko je složeno ze sedmi velice odlišných obcí. V oblasti bydlení je rozdíl např. v tom, že Frýdlant se v minulosti zbavil bytového fondu a nemá ani žádnou ubytovnu nebo azylový dům, které by jim pomohly řešit problémy v oblasti bydlení. Oproti tomu v Novém městě pod Smrkem má obec větší bytový fond a městskou ubytovnu. Díky tomu mohou „řešit lépe problémy související s bydlením“ (pracovník NNO, 6. 5. 2019).

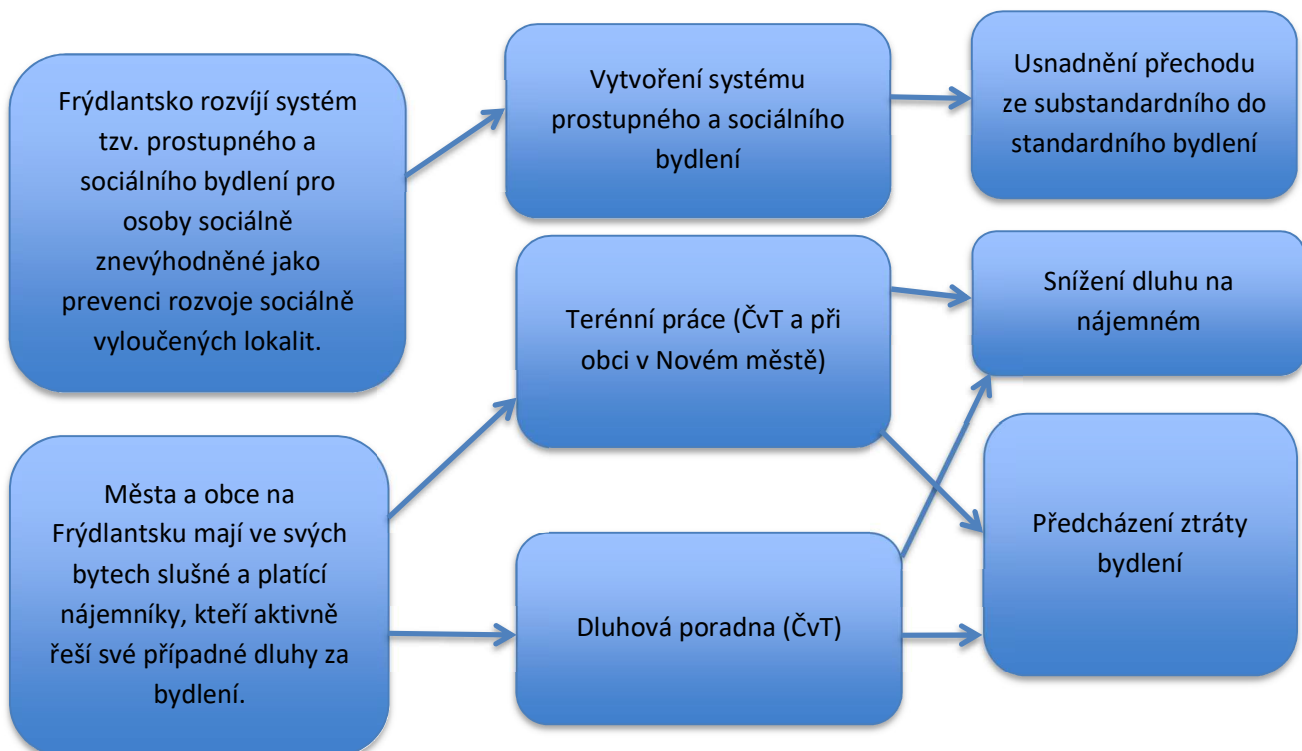
V oblasti bydlení jsou nejvýznamnější problémy ve Frýdlantu, kde je 9 problematických objektů vlastněných obchodníkem s chudobou. Dalšími problematickými budovami je 5 objektů v Novém městě pod Smrkem. Vyšší koncentrace sociálně vyloučených je také v Arnolticích (část obce Bulovka).

¹³ Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se SVL, Registrační číslo: CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586

V této oblasti si LP stanovilo tyto dva cíle/priority:

- Frýdlantsko rozvíjí systém tzv. prostupného a sociálního bydlení pro osoby sociálně znevýhodněné jako prevenci rozvoje sociálně vyloučených lokalit.
- Města a obce na Frýdlantsku mají ve svých bytech slušné a platící nájemníky, kteří aktivně řeší své případné dluhy za bydlení.

Schéma 3: Cíle, opatření a dopady v oblasti bydlení

Cíle v oblasti bydlení se dlouhodobě nedaří plnit. Je plněno pouze cca 14% opatření SPSZ (3 částečně, 9 nesplněno). Nedaří se rozvíjet systém dostupného a sociálního bydlení. V Novém městě byl sice schválený projekt na sociální bydlení – podali si žádost na rekonstrukci jednoho objektu (IROP) – dotace byla přidělena, ale nepovedlo se najít zhotovitele, projekt tedy nebude realizován (mělo jít o 8 bytových jednotek). Ve Frýdlantu byly 2 byty převedeny do režimu *krizového bydlení*. Jeden byt je také užíván OSPODem pro potřeby rodin s dětmi v krizi. Kapacity krizového a finančně dostupného bydlení jsou ve Frýdlantu nedostatečné, vzhledem k tomu, že jen jeden obchodník s chudobou vlastní ve Frýdlantu 9 objektů, v kterých bydlí cca 150 sociálně vyloučených.

V SPSZ byla navržena řada opatření, která však nebyla realizována, nebo byla realizována se zpožděním. Důvodem je částečně neochota obcí tato opatření zavést (dotazníkové šetření 2019). Řešení této oblasti je také výrazně komplikováno absencí zákona o sociálním bydlení a nedostatkem nástrojů v boji proti obchodu s chudobou.

V r. 2017 proběhlo dotazníkové šetření, kde členové LP vyjádřili nespokojenost s plněním cílů v oblasti bydlení (dotazník Sonda – šetření pro potřeby revize SPSZ). Respondenti se zároveň vyjádřili, že opatření v oblasti bydlení mají podle nich vysokou prioritu (odpovídalo 6 respondentů).¹⁴

V poslední době se daří dílčím způsobem naplňovat druhý z cílů, zejména díky terénní sociální práci a dluhové poradně, které mají svůj dopad na prevenci ztráty bydlení. Např. v Novém městě dochází v posledních letech ke snižování dluhů občanů vůči městu a svou úlohu v tom sehrává i terénní práce, která při obci funguje. Dopadům terénní práce se budeme hlouběji věnovat v následujících kapitolách.

V obcích zapojených do LP bohužel nedošlo v posledních letech k významným změnám v pravidlech přidělování bytů.¹⁵ Podle vyjádření místních aktérů se však v Novém městě snaží přidělovat byty tak, aby nedošlo ke koncentraci sociálně slabých na jednom místě.

5.2. Sociální služby

V této oblasti si LP stanovilo tyto cíle/priority:

- Efektivně eliminovat rozvoj sociálně-patologických jevů u dětí, mládeže i dospělých.
- Účelně a efektivně bránit rozvoji dluhové problematiky a sociálního vyloučení; snižovat jejich současný stav.

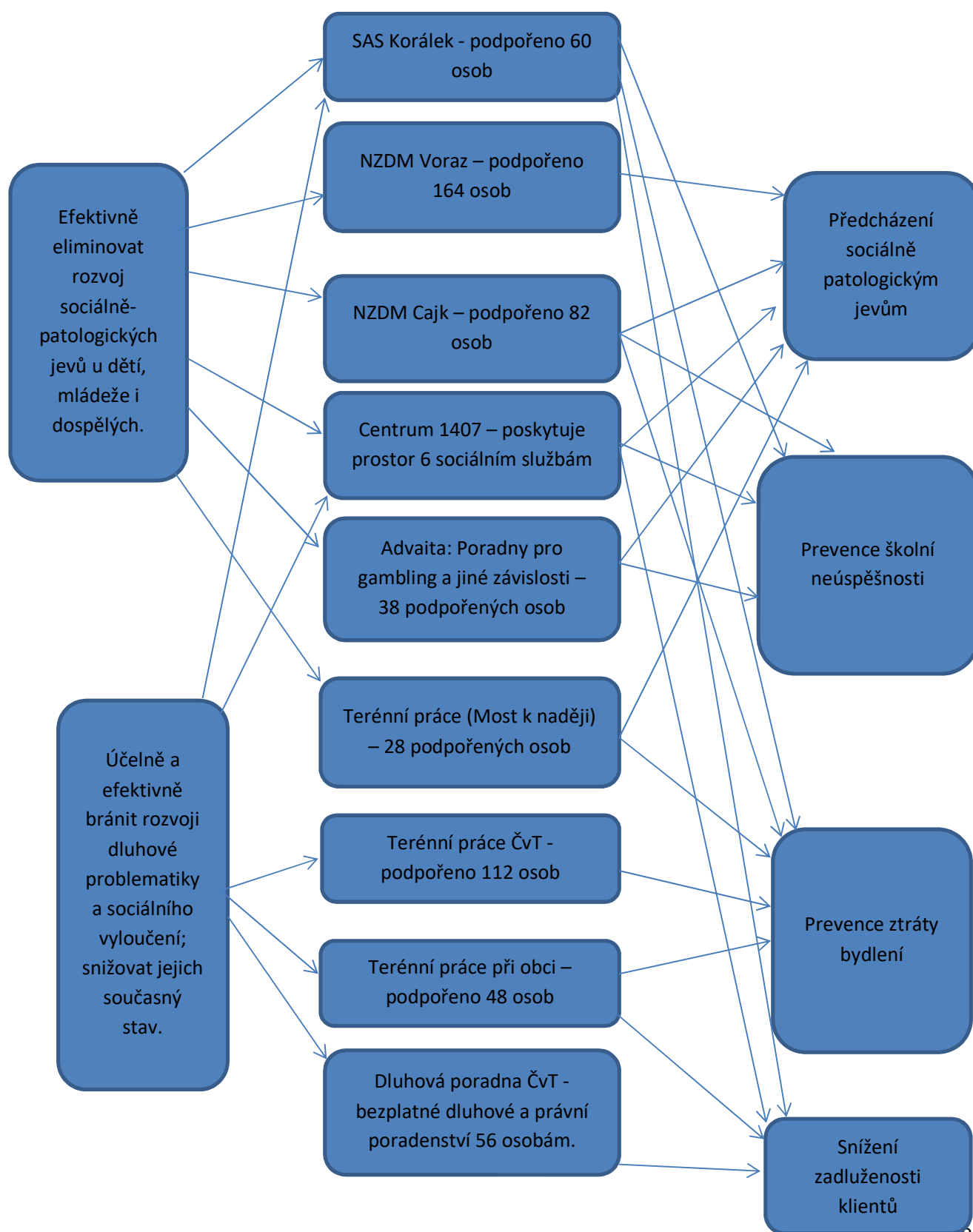
V této oblasti došlo k nejvýraznějšímu pokroku. Celkem bylo realizováno cca 67% opatření SPSZ (10 realizováno plně, 2 částečně, 5 nerealizováno).¹⁶

¹⁴ Respondenti v r. 2019 odpovídali v podobném duchu a vyjadřovali nespokojenost s plněním cílů v oblasti bydlení. Vzhledem k povaze sociálního vyloučení v regionu je vhodné, aby obce společně koordinovaly svůj přístup k otázce bydlení (např. nastavit podobná pravidla přidělování bytů). V rámci této kooperace by bylo vhodné vytvořit soustavný tlak na obchodníky s chudobou.

¹⁵ „Teprve během roku 2019 začalo Město Frýdlant řešit tematiku dostupného bydlení v souvislosti se zvyšováním transparentnosti přidělování městských bytů. MAS Frýdlantsko, z. s. předložila do výzvy 98 OP Zaměstnanost projekt v oblasti dostupného bydlení v území LP“ (pracovník NNO, 19. 8. 2019).

¹⁶ Je třeba zohlednit zkreslení, které plyne z toho, že některá opatření se opakují v různých tematických oblastech (např. klub Amaro Sunno).

Schéma 4: Cíle, opatření a dopady v oblasti sociálních služeb

Dluhová poradna provozovaná Člověkem v tísní

Zásadní význam pro řešení dluhové problematiky sehrává projekt *V pravou chvíli*, v rámci něhož došlo ke vzniku dluhové poradny, kterou provozuje ČvT (od r. 2016 působí jak ve Frýdlantu, tak v Novém městě).¹⁷ V rámci projektu vznikla také služba terénní sociální práce (více viz níže). Za 30 měsíců realizace projektu bylo podpořeno 168 osob. Díky službě bylo poskytnuto bezplatné dluhové a právní poradenství 56 osobám. Z kapacitních důvodů bylo odmítnuto asi 20 osob. Důležitým dopadem služby je počet podaných insolvencí (za r. 2018 to byly 2). Lze předpokládat, že toto číslo se bude zvyšovat s platností novely insolvenčního zákona.

Služba má významný dopad v oblasti prevence ztráty bydlení, protože většina klientů je ohrožena ztrátou bydlení. Hlavním dopadem je snížení zadlužení klientů a s tím související zvýšená kvalita života (pracovník služby, 7. 6. 2019). To se projevuje také snižováním dluhů vůči obcím. Dalším dopadem poradny je předcházení práci na černo. Všichni respondenti evaluačního šetření službu považují za zásadní a vnímají její dopady jako pozitivní.

Podle statistiky za rok 2018 se pracovalo „na Frýdlantsku v rámci projektu V pravou chvíli s 35 klienty. Jako úspěšných bylo označeno 12 klientů. Z tohoto pohledu můžeme vyčíslit, že úspěšně řešit dluhovou situaci se podařilo u 34 % klientů“ (poskytovatel služby, 5. 7. 2019). Pracovníci služby se obávají o udržitelnost dluhové poradny po skončení projektu.¹⁸

Tab. 4: Z filtru zakázek za rok 2018 na Frýdlantsko na projekt *V pravou chvíli*

	počet zakázek	úspěšné zakázky
exekuce	10	5
asistence v insolvenčním řízení	2	1
mapování	49	16
platební rozkaz	1	0
podané insolvenční návrhy	2	1
příprava insolvenčního návrhu	4	3
splátky	2	1
zastavení exekuce	2	1

Při revizi SPSZ došlo ke zjištění nových informací o problémech v oblasti zadlužení. „Z mapy exekucí vyplývá, že nejhorší situace je v regionu Frýdlantska z hlediska zadluženosti v Novém městě pod Smrkem. V tomto městě se vyskytuje 1070 obyvatel v exekuci (podíl 34 %). Druhá nejhorší situace se pak vyskytuje v obci Bulovka, kde je v exekuci 157 obyvatel obce (podíl 22 %)“ (SPSZ 2, s. 22). Data jasně dokládají potřebnost dluhových poraden a dalších intervencí směřujících na dluhy.¹⁹ Existující služby mohou

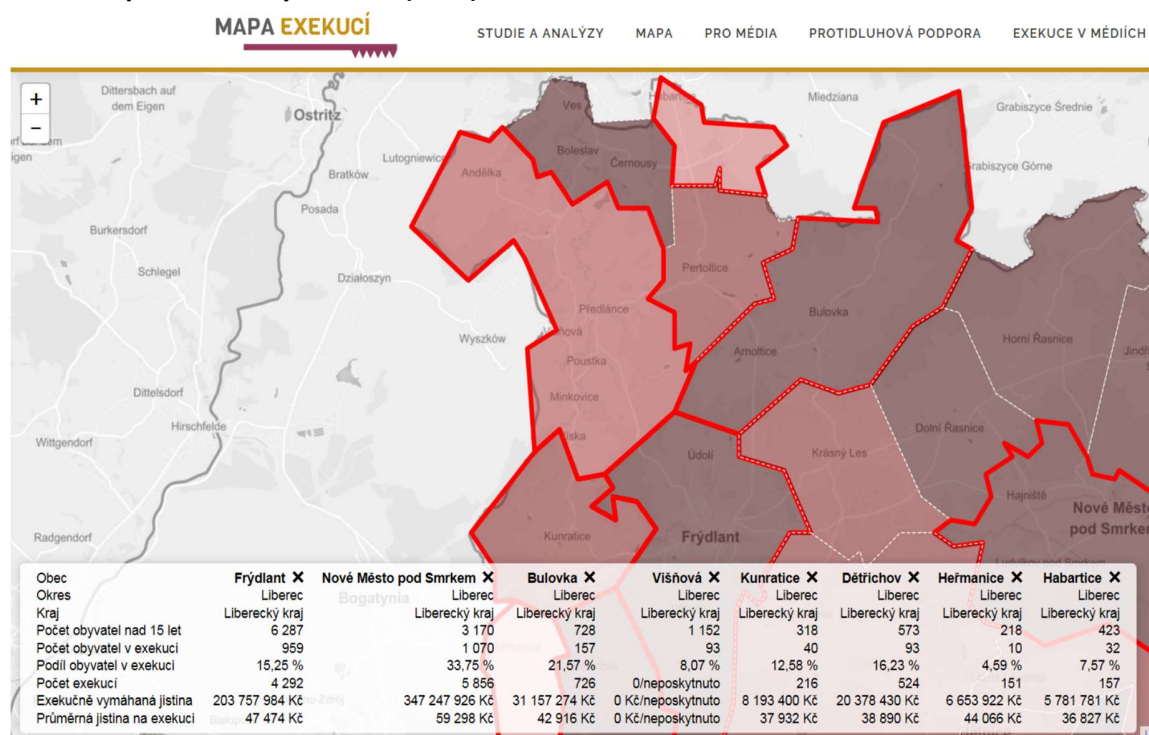
¹⁷ Projekt OPZ - výzva 042: V pravou chvíli - dluhová poradna a terénní sociální práce.

¹⁸ Zavádí se také na dluhy orientovaná primární prevence na školách (poskytovatel služby, 5. 7. 2019).

¹⁹ Dluhové poradenství poskytuje také občanská poradna (POSEC – Děčko). Poradna je otevřena jednou týdně a využívá ji přibližně 100 klientů ročně. Dluhové poradenství je také poskytováno v rámci programu sociální prevence Mostu k naději, který na Frýdlantsku funguje tři dny v týdnu a pracuje přibližně s 60 klienty ročně. Obě služby se věnují širokému spektru témat a dluhy jsou jedním z nich.

uspokojit desítky klientů ročně. Přitom podle odhadů na základě informací ze sociálních odborů, zmíněných sociálních služeb, Úřadu práce a také bytových správ je na Frýdlantsku zhruba 800 potenciálních klientů sociálních služeb v oblasti sociální prevence a dluhového poradenství.

Obr. 1 Mapa exekucí Frýdlantsko (2017):

Zdroj: www.mapaexekuci.cz

Zájem o řešení dluhové problematiky vzrostl se spuštěním mapy exekucí, kdy se ukázal rozsah tohoto problému. LP proto v r. 2017 iniciovalo dva workshopy, v rámci nichž byly participativně plánovány další kroky při řešení (SPSZ 2, s. 22). Jedním z výstupů byla příprava nové intervence s experimentálním designem. Jde o *asistenta prevence zadlužení* (podobný koncept jako romský mentor, nebo asistent prevence kriminality), který by byl příslušníkem cílové skupiny.²⁰

Terénní práce (ČvT)

Terénní sociální práce funguje v rámci projektu *V pravou chvíli* a nevěnuje se jen dluhové problematice, kromě toho řeší obecně krizové situace, pomoc při jednání s úřady, věnují se bydlení, zaměstnání atp. Za 30 měsíců fungování bylo touto službou podpořeno 112 osob. Zásadní význam má služba při navazování kontaktu s dalšími službami. „Oni ti lidé sami nepřijdou, ten teréňák jim pomůže zmapovat tu situaci a pak se dostane do té poradny“ (pracovník NNO, 6. 5. 2019). Dopad respondenti

²⁰ „Projekt byl předložen a schválen k financování ve výzvě 88 OP Zaměstnanost, realizace začne v listopadu 2019, je naplánován na 30 měsíců. Příjemcem je MAS Frýdlantsko, z. s., dluhové poradenství bude zajišťovat Člověk v tísni, o.p.s.“ (pracovník NNO, 19. 8. 2019).

spatřují také ve zvýšené informovanosti klientů. Služba podle členů LP přispívá k včasné pomoci lidem s dluhy.

Zavedení SAS Korálek (Maják o.p.s. - Nové Město pod Smrkem)

K naplňování obou specifických cílů přispívá zavedení nové sociální služby v Novém městě. Jde o sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi Korálek (Maják). Služba započala svoje fungování na přelomu března a dubna 2018, během roku 2018 služba podpořila 41 osob a poskytla 1585 intervencí. „Jsou propojeni s NZDM a výborně se doplňují. Jsou to nadšenci, mají dobře navázané vztahy. Od péče o děti můžou přejít k celé rodině“ (pracovník NNO, 24. 6. 2019).²¹

Dopad služby lze identifikovat v oblasti rozvoje rodičovských kompetencí, zejména se to týká podpory vzdělávání dětí a hospodaření rodiny. Hlavním přínosem je podle pracovníků služby možnost pracovat s celou rodinou (pracovník služby, 24. 6. 2019). Služba také přispívá k „narovnání rodinných vztahů. Práci vykonávají pracovníce, které mají velmi profesionální přístup a vysokou míru empatie“ (dotazníkové šetření 2019).

NZDM Voraz (Maják o.p.s. - Nové Město pod Smrkem)

SPSZ si stanovil za cíl, že bude tato služba zachována, což se podařilo. Za rok 2018 bylo podpořeno 168 osob. Službě se navíc daří rozšiřovat svoje aktivity, počet intervencí, které služba poskytne za jeden rok, se mezi lety 2015 a 2018 takřka zdvojnásobil.

Tab. 5:

Rok	Počet intervencí
2015	3181
2018	5930

Zdroj: Data poskytnutá pracovníkem služby.

Podle jednoho z aktérů služba „funguje velice dobře, znají prostředí, jsou šikovní, umí dělat tu svou službu, umí obhájit svou činnost, podařilo se jim, aby to nebylo ghetto“ (pracovník NNO). Podle pracovníků je důležitá „možnost učit se trávit čas nerizikovým způsobem“, vliv pozorují i na docházku klientů do školy (pracovník služby). Podle respondentů dotazníkového šetření funguje jako prevence sociálně patologických jevů a školní neúspěšnosti.²² Služba ale řeší i „drogovou problematiku, zaměstnanost, vztahové problémy, motivují klienty k dokončení dalšího vzdělání... Organizují aktivity i pro širokou veřejnost ve městě“ (dotazníkové šetření 2019).

NZDM Cajk - Frýdlant

Významným dopadem z hlediska cílů SPSZ je vytvoření nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Cajk ve Frýdlantu (od 2017). Zařízení za rok 2018 podpořilo 82 osob a poskytlo 1758 intervencí. Svými aktivitami se služba doplňuje s volnočasovým klubem Free klub (NZDM se zaměřuje na mládež od 15-26

²¹ Do 30. 6. 2019 přibýlo dalších 19 podpořených osob a 8 zájemců o službu, se kterými nebyla uzavřena smlouva.

²² Odpověď na otázku elektronického dotazníku „V čem spatřujete dopady aktivit NZDM Voraz v Novém městě pod Smrkem?“ (2019).

let – Free klub se zaměřuje na mladší děti – více viz níže). Služba pomáhá klientům s řešením výchovných problémů, plněním školních povinností, pomáhají při volbě profese a při vstupu na trh práce, dále pomáhají při vytváření funkčních sociálních vazeb aj. (statistika služby). Důležitým dopadem je také to, že se klienti učí trávit volný čas nepatologickým způsobem (pracovník služby, 14. 7. 2019). Podle většiny respondentů dotazníkového šetření přispělo vytvoření NZDM Cajk k prevenci sociálně patologického chování dětí a mládeže.²³

NZDM prošlo začátkem roku 2019 hloubkovým auditem *České asociace Streetwork*.

„Dosáhli jsme na hodnocení 97%, nebylo nám nic zásadního vytknuto. Auditři, profesionálové z oborů nízkoprahové práce, adiktologie a supervize, prověřovali, jak si na tom zařízení stojí v 10 oblastech (veřejný závazek, cílová skupina, práva klientů a střety zájmů, první kontakt a jednání se zájemcem o službu, dohody, individuální plánování, personální záležitosti, organizační záležitosti, kontakt a kontaktní práce, důvěra a vztah)“ (pracovník služby, 3. 6. 2019).

„Navštívili jsme službu, která nemá dlouhou historii, funguje ve městě cca dva roky, první rok fungovala na jiném místě, ve stávajících prostorech je služba poskytována od listopadu roku 2018; také došlo v minulosti k úplné obměně týmu, program se vyrovnávala s propady a nárůsty klientů – nyní jsme navštívili tým, který by mohl po určitou dobu fungovat ve stejném složení a stabilně, což by bylo vhodné a přínosné pro další kvalitní fungování služby. Také současný tým považujeme za vhodně složený a vyhovující potřebám cílové skupiny. Služba je v komunitě potřebná, má podporu vedení města“ (zpráva ČAS, 2019).

Centrum 1407

Jde o objekt obce, který byl zrekonstruován (IROP), a od r. 2017 v něm sídlí různé sociální služby. V Centru působí 6 služeb (Člověk v tísni, Fokus, Most k naději, Centrum intervenčních a psychosociálních služeb, Diakonie ČCE a Advaita). Díky tomuto projektu došlo k rozšíření sociálních služeb, zvýšila se dostupnost sociálních služeb, služby jsou dostupné na jednom místě (respondenti dotazníkového šetření 2019).²⁴ Pozitivum lze také spatřovat v tom, že díky povinné udržitelnosti má město motivaci služby zachovat. Organizace navíc mají lepší prostory a nižší nájem (pracovník NNO, 6. 5. 2019). Pozitivní dopad spočívá také v tom, že dochází k lepšímu síťování aktérů. Podle většiny respondentů Centrum přispělo k rozvoji sociálních služeb.

Terénní práce při obci (Nové Město)

Důležitým krokem pro řešení sociálního vyloučení v Novém městě „bylo od roku 2015 zřízení pozice terénního pracovníka při sociálním odboru MěÚ, který pomáhá s oddlužováním, řešením problémů s bydlením a s vyřizováním záležitostí na úřadech“ (Obsahové vyhodnocení plánu prevence kriminality, 2018).

V roce 2018 měla terénní práce 48 klientů a uskutečnila s nimi 409 kontaktů (data poskytnutá pracovníkem obce). Pozitivně hodnotí zavedení služby většina respondentů. Podle většiny respondentů

²³ Z hlediska bezpečnosti si někteří lidé stěžují, že se v okolí koncentrují problematické děti a mládež, obávají se narušování veřejného pořádku (pracovník obce, 3. 6. 2019). Je tedy otázkou, jaký vliv má NZDM na pocit bezpečí v dané lokalitě.

²⁴ „Myslím, že vznik centra je dobrý počín. Soustředí služby na jedno místo, usnadňuje klientům orientaci“ (pracovník NNO, 1. 7. 2019).

také přispívá terénní práce k zlepšení sociální situace klientů. „Podařilo se udržet bydlení rodinám, které by byly vystěhovány pro neplacení nájmu. Daří se dodržovat splátkové kalendáře. Podařilo se získat zaměstnání pro některé klienty“ (dotazníkové šetření 2019). „V současné době se TP stala nedílnou součástí činnosti na městě. Veřejnost i instituce získaly v činnost terénní pracovníce důvěru, mají dobré zkušenosti a obrací se na ni při řešení svých problémů“ (zaměstnanec obce, 3. 6. 2019).

Nejčastějšími zakázkami jsou dluhy.²⁵ „Rozhodně zavedení TP přispělo ke zlepšení životní situace řady klientů. Dostalo se do povědomí občanů více informací o možnostech pomoci a podpory. Pokud klientovi hrozí ztráta bydlení z důvodu neplacení nájemného, je osloven terénní pracovnící a je s ním tato situace řešena“ (zaměstnanec obce, 3. 6. 2019). „Dluhy obyvatel vůči městu od roku 2015 klesají, jedná se zejména o dluhy na nájmu a komunálním odpadu. TP se daří motivovat klienty k hrazení dluhů“ (zaměstnanec obce, 24. 6. 2019).

Probíhá také „úspěšná spolupráce terénní pracovníce s APK, kteří ji často doprovázejí při návštěvách u klientů a pomáhají při řešení sociálního vyloučení a dalších problémů“ (Obsahové vyhodnocení plánu prevence kriminality 2019).

Poradna pro gambling a jiné závislosti (Advaita)

Aktivity poradny byly zařazeny do SPSZ 1, příslušný specifický cíl se daří naplňovat. Na Frýdlantsku se podařilo udržet poradnu, která v r. 2018 podpořila 38 osob (většinou závislých na pervitinu) a poskytla celkem 319 intervencí.²⁶ Za pozitivní dopad lze považovat to, že ve Frýdlantu se již 3 roky za sebou daří každý rok pomoci třem klientům nastoupit do léčebny (statistiky města a statistiky organizace, 2019). V tomto období nastoupili do léčebny také tři klienti z Nového města (pracovník služby, 1. 7. 2019).

Pozitivní dopad služby spočívá v tom, že poradce „vede klienty k pozitivní změně způsobu života“ (zaměstnanec obce, 3. 7. 2019). Pracovník dané služby zdůrazňoval také dopad v podobě propojení klientů s dalšími službami (pracovník služby, 1. 7. 2019).

Terénní práce (Most k naději)

Cílovou skupinou služby jsou osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách. Jedním ze specifických cílů bylo udržení této služby, což se daří z části. Počet kontaktů i podpořených osob se podle statistik obce Frýdlant v posledních letech snižuje (2016 – 242/63, 2018 – 126/28). Asi o polovinu se však zvýšil počet vyměněných stříkaček. Kromě „přímé práce se jedná také o monitorování stavu v lokalitě, díky nim máme správné údaje a nelžeme si do kapsy“ (dotazníkové šetření 2019).

Dopady služby: „ochrana zdraví veřejnosti, podchycení uživatelů drog, účinná sociální prevence“ (dotazníkové šetření 2019). Tato služba je „velmi účinná, konkrétní a hlavně už respektovaná i v laické veřejnosti a samosprávě“ (zaměstnanec obce, 3. 5. 2019).

²⁵ „Ta teréňačka řeší hodně dluhy, třeba dostane podnět od bytáku, nebo od OSPODu. Zná tu jejich situaci, dokáže je napojit na jiné služby. Je to lepší tam někoho poslat, než aby je obeslali nějakou obálkou“ (pracovník NNO, 31. 5. 2019).

²⁶ Službu poskytuje jeden pracovník (0.2 úvazku), dojíždí jednou týdně.

Celkové hodnocení

V regionu došlo k významnému rozšíření sociálních služeb, které pomáhají efektivně eliminovat rozvoj sociálně-patologických jevů u dětí, mládeže i dospělých. Kromě toho služby přispívají k prevenci školní neúspěšnosti dětí a mládeže. Služby také pomáhají účelně a efektivně bránit rozvoji dluhové problematiky, čím přispívají také k prevenci ztráty bydlení. Zvýšila se dostupnost sociálních služeb. Jednotlivé služby spolu díky aktivitám LP lépe komunikují (přispívá i zavedení komunitního plánování sociálních služeb).

5.3. Zaměstnanost

V této oblasti si LP stanovilo tyto dva cíle/priority:

- Osoby sociálně znevýhodněné, dlouhodobě nezaměstnané a jinak znevýhodněné na trhu práce jsou podporovány ke zvyšování svých pracovních kompetencí, návyků a motivace pracovat.
- Na Frýdlantsku je zvyšována prostupnost a také dostupnost zaměstnání pro osoby sociálně znevýhodněné, dlouhodobě nezaměstnané a jinak znevýhodněné na trhu práce.

Schéma 4: cíle, opatření a dopady v oblasti zaměstnanosti

Z monitoringu SPSZ vyplývá, že bylo splněno cca 40% plánovaných opatření (2 plně, 3 částečně, 3 nerealizováno).

Od r. 2016 do revize SPSZ v r. 2017 byl v rámci ÚP zorganizován *Job klub* - podpora dlouhodobě nezaměstnaných (2 běhy, 10 a 12 účastníků, 40 hodin výuky). Také byly realizovány rekvalifikační kurzy pro 9 osob. Celkem bylo podpořeno 31 osob (cíl byl stanoven na 40 osob). Tyto aktivity přispěly ke zvýšení kompetencí podpořených osob, ale podle jednoho z aktérů by bylo vhodné se při rekvalifikacích více zaměřit na poptávané profese (pracovník NNO, 6. 5. 2019).

Součástí kapitoly zaměstnanost byl i specifický cíl, v rámci něhož mělo být podpořeno 100 osob při řešení své dluhové situace, která mnohdy působí demotivačně při hledání legálního zaměstnání.²⁷ Tento cíl je naplňován díky TP, SAS a dluhovým poradnám (toto téma jsme detailněji rozpracovali v předchozí kap.), které svými aktivitami přispívají ke zvýšení motivace legálně pracovat.²⁸

Nepodařilo se splnit tyto 3 specifické cíle: vytvořit pracovní místa SÚPM, vytvořit pracovní místa v rámci komunitní práce a také vytvořit sociální podnik. „Dlouhodobě se nedaří realizovat projekt sociálního podniku, který by umožnil tyto osoby zaměstnat“ (dotazníkové šetření 2019).²⁹

V této souvislosti je také důležité to, jak obce LP využívají VPP. Mezi lety 2015 a 2017 došlo ke zvýšení ze 120 na 129 osob (Vepřková, 2017, s. 17-19). V r. 2019 dochází spíše k mírnému snížení počtu míst VPP. Vykonávání VPP přispívá ke zvýšení pracovních kompetencí, ale podle některých respondentů příliš neplní funkci prostupnosti (obce se snaží si udržet osvědčené pracovníky).³⁰

Realizace opatření v této oblasti je výrazně poznamenána celkovým vývojem nezaměstnanosti. „Zlepšilo se to, ale nepřispěli k tomu místní aktéři. Změnu způsobila podle mého celková makroekonomická situace. Z těch aktivit partnerství nic moc nezafungovalo“ (pracovník NNO, 6. 5. 2019).

Cíle, které si SPSZ stanovil v oblasti zaměstnanosti, se podařilo naplnit méně než z poloviny, přesto se daří podporovat osoby, které jsou znevýhodněné na trhu práce. Realizovaná opatření přispívají ke zvyšování jejich pracovních kompetencí a usnadňují přechod na volný trh práce. Díky intervencím zaměřeným na dluhy se také daří zvyšovat motivaci podpořených osob legálně pracovat. Podle našich zjištění se však nedaří příliš zvyšovat prostupnost zaměstnávání v regionu. Dochází sice ke zvýšení dostupnosti zaměstnání pro osoby sociálně znevýhodněné, dlouhodobě nezaměstnané a jinak znevýhodněné na trhu práce, zásluhu však nelze připsat aktivitám LP.

²⁷ „Předluženost, tedy neschopnost splácet své pohledávky, která ústí v nařízení exekuce na dlužníka, je pro uchazeče o zaměstnání jednou z největších bariér pro integraci na pracovní trh. Současný systém exekucí a sociálních dávek v mnohých případech způsobuje, že přijetí legálního zaměstnání oproti setrvání na sociálních dávkách je pro dlužníka ekonomicky nevýhodnou strategií. Nežádka nastávají případy, kdy se uchazeč o zaměstnání přijetím zaměstnání dostává do obtížnější finanční situace, než kdyby jej nepřijal. Typickým příkladem je situace dlužníka v exekuci, kterému se po přechodu ze sociálních dávek na příjem ze zaměstnání začnou strhávat exekuční srážky a nezabavitelná částka - která například pro rodinu s dvěma dětmi v současnosti činí necelých 12 tisíc korun - nestačí na pokrytí základních životních nákladů rodiny. Nárok na dávky se však neposuzuje podle reálného příjmu, ale podle příjmu rodiny před exekučními srážkami. Exekuční srážky ze mzdy, jsou častým důvodem pro nepřijetí legálního zaměstnání, nebo selhání v zaměstnání ihned po nástupu. Přijetí legálního zaměstnání je ekonomicky problematickou strategií i pro dlužníka v exekuci, který není příjemcem sociálních dávek. Pokud člověk čelí exekuci v takové výši, že ji reálně není nikdy schopen splatit, což je u sociálně vyloučených osob častý jev, je pro něj finančně výhodnější a logickou volbou přijetí práce na černo, na niž žádné exekuční srážky nedosáhnou“ (Büchlerová 2019, s. 39).

²⁸ V poslední době se více rozvíjí i kariérové poradenství a realizují se kurzy finanční gramotnosti pro děti a mládež.

²⁹ Respondenti pozitivně hodnotí nově fungující službu Tulipán, která pomáhá se zaměstnáváním lidí se zdravotním znevýhodněním (nezahrnuto v SPSZ).

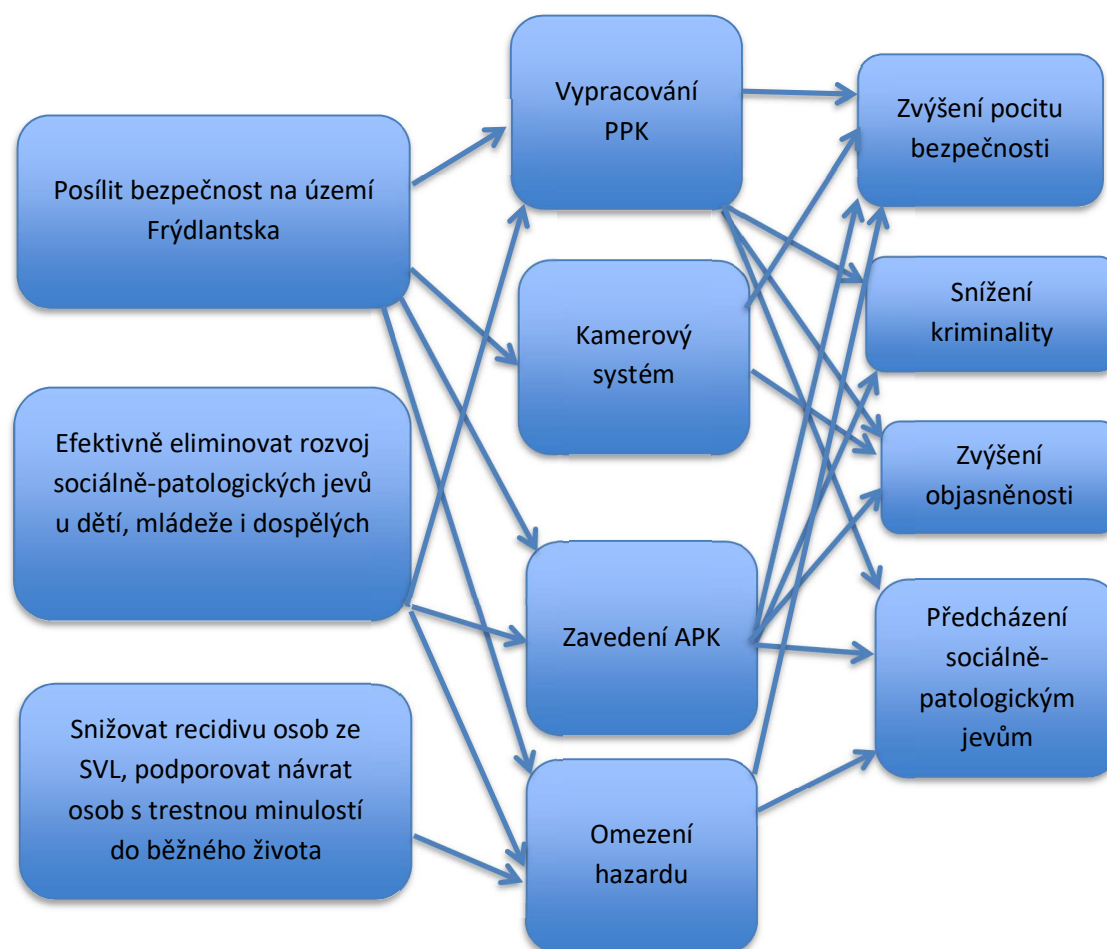
³⁰ Podle jednoho z aktérů je „poptávka obcí po VPP vysoká, zatímco snahou ÚP je tento typ podpory spíše omezovat“ (pracovník NNO, 19. 8. 2019).

5.4. Bezpečnost

V této oblasti si LP stanovilo tyto cíle/priority:

- Posílit bezpečnost na území Frýdlantska.
- Efektivně eliminovat rozvoj sociálně-patologických jevů u dětí, mládeže i dospělých.
- Snižovat recidivu osob ze SVL, podporovat návrat osob s trestnou minulostí do běžného života.

Schéma 5: Cíle, opatření a dopady v oblasti bezpečnosti

Realizováno bylo cca 57% plánovaných opatření (8 realizováno plně, 5 částečně a 6 nerealizováno). Cíle jsou naplňovány následujícími aktivitami:

- **Vypracování plánů prevence kriminality**

Jedním z cílů v této oblasti bylo vytvoření strategických dokumentů, které mapují míru bezpečnosti. Tento cíl je naplňován zejména ve Frýdlantu, Novém městě pod Smrkem a Heřmanicích, kde

byly vypracovány plány prevence kriminality (PPK).³¹ V těchto obcích se PPK pravidelně upravuje a vyhodnocuje se jeho účinnost. Realizace opatření PPK mají dopad jak na předcházení kriminalitě, tak na zvýšený pocit bezpečí.

- **Rozšíření kamerového systému ve Frýdlantu**

Město Frýdlant se v oblasti bezpečnosti obzvláště zaměřuje na rozšiřování a zkvalitňování kamerového systému. Od roku 2015 *přibylo 10 kamer* (z 13 na 23). Kamery přispívají podle analýz obce k lepší objasněnosti (např. díky čtení registračních značek). Město si každý rok dělá anketu, podle které se také na místech s kamerami zvyšuje pocit bezpečí. Pozitivně hodnotí rozšiřování kamerového systému i respondenti dotazníkového šetření (dotazníkové šetření 2019). V rámci evaluace ale zaznívaly i výhrady vůči přílišnému důrazu na kamery, protože to „neřeší příčiny problémů“ (dotazníkové šetření 2019).³²

- **Omezení hazardu**

Tento cíl se daří realizovat, v regionu dochází k výraznému omezení hazardu.³³ Např. ve Frýdlantu od r. 2016 došlo k snížení počtu heren (z 6 na 1), to se týká i počtu přístrojů (z 54 na 32 - statistiky města). Spokojenost s omezováním hazardu vyjadřuje většina respondentů. Jeden z respondentů oceňuje, že má mládež méně příležitostí začít s hazardem (dotazníkové šetření 2019). Omezení hazardu má tedy vliv na prevenci sociálně-patologických jevů, ale také na pocit bezpečí.

- **Zavedení asistentů prevence kriminality v Novém městě**

Projekt APK funguje od r. 2016. V rámci projektu působí v obci 2 asistenti (projekt MV ČR – realizuje se od 2016). Většina respondentů je přesvědčena, že zavedení APK přispívá ke zvýšenému pocitu bezpečí.

„Působení APK je obvodním oddělením PČR vnímáno velmi kladně, vzhledem k omezeným personálním kapacitám PČR je přítomnost APK velice vítána. Vzhledem k tomu, že APK především problémovým občanům ‚domlouvají‘, daří se předcházet některým deliktům a snižuje se míra závažnosti deliktů a riziko jejich vzniku.

Škola hodnotí přítomnost APK velmi kladně, neboť APK kontrolují pořádek u škol každý školní den a zajišťují tak bezpečnost dětí a předcházejí sociálně patologickým jevům (kouření, drogy, šikana).

Projekt kladně hodnotí občané města i samotní APK, kteří vnímají svoji práci jako velmi užitečnou. Podařilo se jim již odhalit některá protiprávní jednání“ (monitorovací zpráva projektu 2018). „Dá se říci, že činnost APK ve městě je přijímána všeobecně kladně a podílí se na vyšší míře pocitu bezpečí ve městě“ (Obsahové vyhodnocení PPK).³⁴

³¹ V souladu s PPK se např. v Heřmanicích podařilo zabezpečit budovu bývalé celnice, která byla často cílem kriminální činnosti.

³² Za negativum tohoto opatření lze také považovat zvýšení nákladů na provozování kamerového systému a časová náročnost na jeho správu (pracovník obce, 24. 6. 2019).

³³ Obec zpravidla neobnovuje smlouvy s provozovateli (pracovník obce, 24. 6. 2019).

³⁴ V SPSZ 1 také město Frýdlant plánovalo zavést asistenty prevence kriminality. Od plánu město nakonec ustoupilo, jedním z důvodů byla obava, že by nenašli vhodné adepty na tuto práci. Komplikací je v tomto směru také fakt, že obec Frýdlant nemá vlastní městskou policii - najímá si ji z Liberce (pracovník obce, 24. 6. 2019).

Celkové hodnocení

V roce 2017 byl na Frýdlantsku realizován výzkum na oblast bezpečnosti: Bedřich et al., *Tematický výzkum: Analýza bezpečnosti ve vybraných obcích na Frýdlantsku*, ASZ. Autoři konstatují, že kriminalita na Frýdlantsku klesá a zároveň stoupá objasněnost trestné činnosti. „Kriminalita v regionu výrazně nevybočuje z republikového průměru, výjimkou je zvýšený výskyt ilegálního obchodování s návykovými látkami (zejména v Novém městě pod Smrkem), který je vysvětlován přeshraniční drogovou turistikou“ (Bedřich et al., 2017, s. 8). Obyvatelé ale upozorňují na latentní formy kriminality (drobné krádeže, které nikdo nenahlásí atp.).

Díky realizovaným opatřením SPSZ se podařilo posílit bezpečnost na území Frýdlantska a předcházet sociálně-patologickým jevům u dětí, mládeže i dospělých. Plnění třetího cíle z oblasti bezpečnosti (snížovat recidivu osob ze SVL, podporovat návrat osob s trestnou minulostí do běžného života) bylo značně zkomplikované tím, že nebyl realizován projekt tzv. romského mentoringu. Na prevenci recidivy měly patrně pozitivní vliv realizovaná opatření, která jsou zařazena v jiných kapitolách (služby zaměřené na závislosti a dluhy, terénní služby, SAS aj.).

Při realizaci aktivit SPSZ se příliš nepodařilo zapojení menších obcí. „Když zjistili, že nemůžou mít kamerový systém, tak jejich zájem o aktivity LP ochladl“ (pracovník NNO, 6. 5. 2019). Ve Višňové se např. pokoušeli získat dotaci na osvětlení rizikových míst, ale nepodařilo se ji získat (respondent dotazníkového šetření 2019). Vnímání pokroků v této oblasti se tedy značně liší podle toho, jakou obec respondent zastává.

V regionu dochází k mírnému snížení kriminality (viz tab. níže), podle získaných dat k tomuto snížení přispěla i realizace opatření SPSZ.³⁵

Tab. 6: Trend kriminality v regionu

Obec	2015	2018
Frýdlant	Index kriminality - 249,1; trestné činy 318; objasněnost 52%	Index kriminality – 193,5; trestné činy 247; objasněnost 60%
Nové Město p. S.	Index kriminality – 194,4; trestné činy 104; objasněnost 59%	Index kriminality – 194,4; trestné činy 104; objasněnost 46%
Celá ČR	Index kriminality – 236,2; objasněnost 45%	Index kriminality – 183,5; objasněnost 48%

Zdroj: Mapa kriminality.

5.5. Reflexe realizace opatření SPSZ 1

V průběhu snahy o realizaci opatření byly identifikovány tyto limity nastavení SPSZ 1 a bariéry:

- Jednotlivé specifické cíle neměly své garanty a informátory; nebylo jasně vymezeno zapojení jednotlivých obcí do konkrétních cílů.

³⁵ V možnostech této evaluační zprávy není posouzení, do jaké míry toto snížení souvisí s realizovanými opatřeními. To by vyžadovalo mnohem robustnější šetření.

- U některých opatření nebylo jasné, zda existuje subjekt, který by cíl zrealizoval.
- U některých opatření nebylo jasné, co je opatřením konkrétně myšleno.³⁶
- Někteří žadatelé nekomunikovali, na výzvy nereagovali. Zpětně bylo zjištěno, že předjednané alokované projekty nebyly podány.³⁷
- Nedostatečné kapacity malých obcí³⁸ aktivně se zapojovat do tematických PS, psát a administrovat projekty (zvláště tzv. „měkké projekty“) a s tím spojená absence konkrétních opatření navázaných na potřeby konkrétní malé obce.³⁹
- Nejasná motivace některých obcí zapojit se do řešení sociálního vyloučení.⁴⁰
- Nebyly stanoveny indikátory výstupu.
- Dle zápisů PS z 2015 se zástupci samospráv nezapojovali do tematických pracovních skupin (viz SPSZ 2, s. 16-17).

³⁶ Např. SC 4.2.2.1 Od roku 2016/2017 funguje služba komunitní práce pro cca 10 pracovníků.

³⁷ Projekt Preventivní programy pro mládež a romský monitoring; projekt Mobilní jednotka pro NZDM .

³⁸ V malých obcích, cca do 500 obyv., bývá na úřadě jen starosta a účetní.

³⁹ Např. Habartice a Kunratice neměly v plánu žádná konkrétní opatření na svou obec. Habartice odešly z LP.

⁴⁰ Některé obce nemají na území SVL; nutno zmínit, že jsou na Frýdlantsku obce, které se do LP nezapojily a SVL na území mají.

6. Zhodnocení lokálního partnerství

Tato kapitola detailněji popíše přínosy spolupráce s ASZ pro samotné lokální partnerství. V předchozích kapitolách jsme se více zaměřovali na dopady na sociálně vyloučené a lidi ohrožené sociálním vyloučením, kteří jsou však pro ASZ sekundární cílovou skupinou (ASZ na ně nemá přímý vliv – pouze zprostředkovaný). Primární cílovou skupinou (CS) jsou pro ASZ institucionální aktéři, s kterými přímo pracuje, a na které má přímý vliv. Kritéria hodnocení partnerství odvozujeme zejména z *metodiky KPSVL*.

Příprava SPSZ a následná podpora při realizaci aktivit a opatření je základním a klíčovým východiskem KPSVL, proto v rámci evaluace SPSZ hodnotíme také naplňování cílů KPSVL, které jsou v Metodice KPSVL definovány jako „zajištění *adresnosti, koordinace, konzistence a synergie* místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“.⁴¹

Na základě cílů KPSVL se následující část evaluační zprávy zaměří na ověření, zda a do jaké míry realizace definovaných opatření splňuje očekávané parametry – *adresnost, koordinace, konzistence, synergie*. K nim přidáváme také *udržitelnost* jako parametr, který je podmínkou pro dlouhodobé naplňování cílů KPSVL.

Přínosy spolupráce s ASZ hodnotí pozitivně většina respondentů evaluačního šetření, ale tyto přínosy jsou patrné i ze srovnání výchozího stavu, jak ho zaznamenala vstupní analýza a analytická část SPSZ. Důležitým přínosem je v tomto směru, že řada aktérů byla během trvání LP významně **kapacitně posílena**. Zvýšení počtu úvazků vedlo také ke zvýšení kapacit jednotlivých služeb a forem podpory. Vznikly dokonce některé nové služby a formy podpory (např. SAS Novém Městě a NZDM ve Frýdlantu). Díky aktivitám LP se podařilo vytvořit několik pracovních míst, což umožnilo učinit pokrok v oblasti sociální inkluze. Mnozí aktéři díky aktivitám LP získali nové zkušenosti s tvorbou projektů. Řada z nich již také ukázala, že si umí prostředky na své aktivity získat sama, bez podpory ASZ.

ASZ podle respondentů přispívá ke zkvalitňování řešení problémů v obcích, které jsou členem LP. Důležitým přínosem ASZ je síťování. „Hlavní přínos ASZ vidím v tom, že LP bylo impulzem k tomu, aby se začalo komunitně plánovat. Následně se toho chytli nadšenci, taky MASka a povedlo se to významně posunout. Spolupráce s ASZ pomohla hlavně v tom síťování a propojování“ (pracovník NNO, 6. 5. 2019). Jako negativum byla vnímána personální nestálost osob zastupujících ASZ v lokalitě. V r. 2015 a 2016 se vystřídali 3 lokální konzultanti.

Přínosem aktivit LP je též zvyšující se odbornost aktérů. Podle členů partnerství je jedním z významných přínosů partnerství, skutečnost, že partneři lépe chápou problémy cílové skupiny (sociálně vyloučených) a věnují jim větší pozornost. Partneři spolu s tím pozitivně hodnotí i rozšiřující se znalosti o příčinách problémů. Aktéři rovněž častěji využívají data pro rozhodování a zlepšují tak kvalitu navrhovaného řešení.⁴² Při svém rozhodování dnes aktéři cítí větší potřebu zakládat tato rozhodnutí na

⁴¹ **Adresnost**, tj. jestli intervence probíhá v místech s koncentrovanými problémy; **koordinace**, tj. jestli intervence probíhá ve více tematických oblastech; **konzistence**, tj. jestli kapacita intervence odpovídá místním potřebám; **synergie**, tj. jestli na úrovni konečných příjemců (sociálně vyloučených obyvatel nebo domácností) jsou propojeny aktivity z různých tematických oblastí.

⁴² V souvislosti s aktivitami LP vznikla řada výzkumů (Hurrell et al. 2015; Vepřková 2017; Bedřich et al. 2017), které slouží při plánování dalších aktivit.

dobré znalosti o rozsahu a povaze problému. Důsledkem je pak kupříkladu to, že si sami zadávají výzkumy. Obce také kladou větší důraz na sociální práci a více podporují neziskový sektor.

Podle respondentů *nejdou do partnerství zapojení všichni relevantní aktéři*.⁴³ Fungování LP je výrazně ovlivněno tím, že se ho účastní 8 obcí regionu, které se potýkají s odlišnými problémy. Problémem je, že není součástí LP např. Raspenava, která je relativně velkou obcí regionu.

Lokální partnerství bylo v r. 2018 přiřazeno pod komunitní plánování sociálních služeb, což podporuje **udržitelnost** aktivit partnerství ve vzdálené podpoře (pracovník NNO, 6. 5. 2019). K udržitelnosti přispívá též vytvoření a schválení *Tematického akčního plánu* (zaměřuje se hlavně na oblast dluhů). Jistou komplikací je změna politické reprezentace v Novém Městě, navázání na aktivity předchozí reprezentace je nejisté.

Z evaluačního šetření vyplývá, že v regionu dochází díky spolupráci s ASZ k lepší **koordinaci** aktivity jednotlivých aktérů. V tomto směru je velkým přínosem samotný SPSZ, který podporuje to, aby realizované aktivity byly v souladu s tím, co se strategicky naplánovalo. Velký význam má také zavedení pozic, které tuto koordinaci zajišťují (LK, KIV, koordinátor inkluze při obci aj.). Pozitivní ohlasy zaznívají na adresu současného manažera SPSZ, jehož koordinační role je obzvlášť důležitá v režimu vzdálené podpory.

Zásadní změnou v oblasti koordinace aktivit zaměřených na oblast sociálního začleňování bylo na Frýdlantsku samotné vytvoření LP. Díky tomu byl nejdříve zmapován rozsah sociálního vyloučení a formulovány potřeby aktérů i CS. Byli kontaktováni jednotliví aktéři, kteří následně společně strategicky a koordinovaně plánovali jednotlivá opatření. Lokální konzultant průběžně prováděl tzv. *síťování*, které spočívá v oslovování relevantních aktérů, přičemž se snaží o jejich zapojení do aktivit LP, aktéry také motivuje k vzájemné komunikaci.

Dobrým příkladem prohloubení spolupráce mezi jednotlivými aktéry je vytvoření skupiny *Rodina, děti a mládež*, která spadá pod *Místní akční plán* a sdružuje pracovníky obcí, škol, sociálních služeb, příspěvkových organizací a dalších aktérů. Do aktivit skupiny se aktivně zapojují i pracovníci ASZ.

Pro potřeby **synergického efektu** je třeba, aby intervence probíhala ve všech tematických oblastech a aby bylo zapojeno maximum relevantních aktérů. Na Frýdlantsku se podařilo více propojit aktivity jednotlivých členů LP, čímž byl také podpořen synergický efekt. Přesto byly v této oblasti identifikovány nedostatky. Hlavním problémem jsou chabé pokroky v oblasti bydlení. V tomto směru je také možné zmínit slabé zapojení soukromého sektoru do procesu sociální inkluze, ale také slabé zapojení některých obcí regionu do aktivit LP.

V této kapitole bychom se také rádi vyjádřili ke kritériu **adresnosti**. Adresností je zde míněno zacílení intervencí. Jde o to, aby intervence podporovala ty, kterým byla určena. Lze konstatovat, že realizovaná opatření SPSZ byla většinou dobře zacílena a nasedala na potřeby cílové skupiny. Jednotlivá opatření však byla realizována především ve větších obcích, menší obce profitovaly z aktivit LP méně.

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením je blíže evaluována v rámci evaluace dopadů opatření SPSZ v předchozích kapitolách. Jde tedy o to, zda rozsah intervencí odpovídá rozsahu řešených problémů. U některých realizovaných opatření je možné

⁴³ Kromě dat z dotazníkového šetření v r. 2019, vycházíme také z dotazníkového šetření z r. 2017 (n9), které proběhlo za účelem hodnocení partnerství.

konstatovat, že rozsah intervencí je adekvátní vzhledem k rozsahu problému (např. NZDM). V řadě ohledů však přetrvávají nedostatky (např. malá intenzita intervencí v oblasti bydlení). Zajímavou oblastí je v tomto směru oblast dluhů. V této oblasti došlo díky aktivitám LP k zásadním pokrokům, přesto stále robustnost intervence neodpovídá rozsahu problému. Nápravu se snaží zjednat TAP.

7. Srovnání výchozího a konečného stavu sociálního vyloučení v obci

Srovnání stavu sociálního vyloučení na začátku spolupráce a v současnosti je velice nesnadné. Data získaná pro potřeby evaluace však naznačují, že na Frýdlantsku došlo v posledních letech k mírnému snížení míry sociálního vyloučení. O zlepšení situace vypovídá např. **vývoj nezaměstnanosti**, která dlouhodobě klesá.

Tab. 7: Statistika nezaměstnanosti v jednotlivých obcích v LP

Obec	Červen 2015	Červen 2016	Červen 2017	Červen 2018
Frýdlant	8,7%	7,9%	4,9%	4,1%
Nové Město	9,9%	8,9%	5,7%	5,7%
Višňová	6,1%	6,0%	4,1%	4,5%
Bulovka	11,7%	10,0%	9,2%	7,2%
Habartice	10,1%	8,6%	2,7%	3,3%
Dětřichov	9,4%	6,5%	3,9%	4,3%
Kunratice	4,1%	4,8%	5,4%	4,4%
Heřmanice	8,8%	5,1%	5,6%	2,7%
Liberecký kraj	7,4 %	6,2 %	4,8 %	2,8%

Zdroj: : <https://portal.mpsv.cz/>

O pozitivním pokroku svědčí i zlepšení, ke kterému dochází u některých sledovaných objektů. K dílčímu zlepšení došlo např. v objektu v ul. Kodešova (Frýdlant).⁴⁴ O jistém zlepšení snad svědčí i snižující se počet vyplacených dávek v hmotné nouzi (viz výše).

V rámci dotazníkového šetření jsme se také ptali partnerů, jestli podle nich dochází ke snižování míry sociálního vyloučení za dobu spolupráce s ASZ (podle 4 respondentů došlo ke snížení, podle 4 zůstává míra sociálního vyloučení stejná).

Dle dostupných zdrojů lze tedy konstatovat, že došlo k mírnému snížení míry sociálního vyloučení. Informace uvedené v předchozích kapitolách navíc dokládají, že svou nezanedbatelnou úlohu v tomto procesu sehrála i realizace širokého spektra opatření SPSZ.

⁴⁴ Leden 2018: Frýdlant - info z MěÚ - v objektu "Kodešovka" bydlí už jen jedna rodina.

8. Závěr

Tato evaluační zpráva se zabývala zejména dopady opatření, která byla formulována v SPSZ 1 a následně realizována. SPSZ je členy LP považován za užitečný dokument, který pomáhá nastavit vhodná opatření. Dopad SPSZ lze spatřovat již v tom, že díky strategickému plánování aktéři věnují větší pozornost problému sociálního vyloučení. Postupně se také zlepšuje komunikace a spolupráce mezi jednotlivými aktéry. K významnému posunu došlo v oblasti sociálních služeb, které pomáhají sociálně vyloučeným a fungují jako prevence sociálně-patologických jevů. Značné rezervy zůstávají v oblasti bydlení.⁴⁵ Jisté námitky zaznívaly během evaluačního šetření vůči složitosti celého procesu plánování, přípravy projektů a celkové administrativní náročnosti.

Získaná data ukazují, že díky aktivitám LP došlo na Frýdlantsku k významným pokrokům při řešení problému sociálního vyloučení. Zejména se to týká rozvoje sociálních služeb a opatření v oblasti bezpečnosti. Z dostupných dat také vyplývá, že v regionu došlo během trvání LP k mírnému snížení míry sociálního vyloučení a svou důležitou úlohu v tomto procesu sehrála realizovaná opatření SPSZ.

⁴⁵ Z evaluačního šetření vyplývá, že by se aktéři měli více zaměřit na oblast bydlení, rozšíření kapacit krizového bydlení (hlavně ve Frýdlantu). Zanedbaná je také oblast boje s obchodem s chudobou.

9. Seznam literatury, zdrojových materiálů

Baltag T. *Frýdlantsko – dostupnost zdravotní péče*, ASZ, 2018.

Bedřich A. et al., *Tematický výzkum: Analýza bezpečnosti ve vybraných obcích na Frýdlantsku*, ASZ 2017.

Büchlerová D. *Evaluační zpráva SPSZ Štětí*, ASZ 2019.

Čada, K. et al. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*, GAC 2015.

Gabal I. et al. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*, Praha, Gabal analysis and consulting, srpen 2006.

Hurrle J. et al. *Situační analýza*, Sedmý kontinent, 2015.

Kadeřábková, A. *Manuál pro evaluaci individuálního projektu OPZ*, ASZ 2017.

Místní plán inkluze, mikroregion Frýdlantsko, 2016-2019.

Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

SocioFactor o.p.s. "Analýza Sociálně Vyloučených Lokalit a Dostupnosti Sociálních Služeb Prevence v Těchto Lokalitách v Libereckém Kraji Zpracováno pro Potřeby Libereckého Kraje." Liberecký kraj, 2013.
<http://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/getFile/case:show/id:206646>.

Strategický plán sociálního začleňování, mikroregion Frýdlantsko, 2015-2017 (SPSZ 1).

Strategický plán sociálního začleňování, mikroregion Frýdlantsko, 2018-2020 (SPSZ 2).

Vepřková, R. *Situační analýza Frýdlantsko*, ASZ, 2017.

10. Seznam použitých zkratk

APZ	<i>Aktivní politika zaměstnanosti</i>
ASZ	<i>Agentura pro sociální začleňování</i>
CS	<i>cílová skupina</i>
ESIF	<i>Evropské strukturální a investiční fondy</i>
IROP	<i>Integrovaný regionální operační program</i>
KPSS	<i>Komunitní plán sociálních služeb</i>
KÚ	<i>Krajský úřad</i>
LP	<i>lokální partnerství</i>
MěÚ	<i>Městský úřad</i>
MPI	<i>místní plán inkluze</i>
MPSV	<i>Ministerstvo práce a sociálních věcí</i>
MŠ	<i>mateřská škola</i>
MV	<i>Ministerstvo vnitra</i>
NNO	<i>nestátní nezisková organizace</i>
NZDM	<i>nízkoprahové zařízení pro děti a mládež</i>
OPZ	<i>Operační program Zaměstnanost</i>
OPVVV	<i>Operační program věda, výzkum, vzdělání</i>
OSP	<i>odborné sociální poradenství</i>
OSPOD	<i>orgán sociálně-právní ochrany dětí</i>
PS	<i>pracovní skupina</i>
PPP	<i>pedagogicko-psychologická poradna</i>
SA	<i>situační analýza</i>
SAS	<i>sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi</i>
SC	<i>specifický cíl</i>
SPSZ	<i>strategický plán sociálního začleňování</i>
SŠ	<i>střední škola</i>
SVL	<i>sociálně vyloučená lokalita</i>
TP	<i>terénní práce</i>
VPP	<i>veřejně prospěšné práce</i>
ZŠ	<i>základní škola</i>